

Kuuden suurimman kaupungin hallitusohjelmatavoitteet 2023

I Kaupunkien ja valtion on toimittava yhdessä

Kaupunkien ja valtion kumppanuutta, vaikuttavaa yhteistyötä ja yhteistä toimeenpanokykyä on vahvistettava nykyisestä. Tätä tarkoitusta varten hallitus:

- Muodostaa kuuden suurimman kaupungin ja valtion välisen uuden strategisen allianssin ja perustaa siihen liittyen kaupunkien ja valtion pysyvän yhteiselimen. Allianssin kautta luodaan kasvua koko Suomeen ja synnytetään

sekä toteutetaan toimenpiteitä, joilla edistetään osaavan työvoiman saatavuutta, digitalisaatiota, TKI-toimintaa ja vientiä sekä houkutellaan investointeja ja lisätään kaupunkien toimintavapautta. Sen avulla vahvistetaan kaupunkien ja valtion vuoropuhelua myös kriisiolosuhteissa sekä yhteistä vaikuttamista EU:n suuntaan.

II Kaupunkien investoinnit vahvistavat Suomen kasvua

Suomen kasvuvauhdin ja julkisen talouden kestävyden kannalta on kriittistä, kykenevätkö suurimmat kaupungit investoimaan ja ylläpitämään kasvua tuottavia hyvinvointipalveluita. Sote-uudistuksen myötä kaupunkien investointikyky ja rahoitusasema on heikentynyt. Vero- ja valtionosuusjärjestelmässä tulee aiempaa paremmin huomioida kasvavien kaupunkien erityiset tarpeet, kuten niiden suuret investointitarpeet ja vieraskielisen väestön keskittyminen kaupunkeihin. Tulevilla uudistuksilla ei tule heikentää kaupunkien taloudellisia toimintaedellytyksiä.

Kaupunkien kasvu- ja investointikyvyn vahvistamiseksi hallitus:

- Uudistaa valtionosuusjärjestelmää, jotta järjestelmä vastaisi paremmin perustehtäväänsä eikä toimisi vain järjestelmämuutosten tausausmekanismina.
 - Valtionosuusjärjestelmässä huomioidaan paremmin sekä vieraskielisyydestä aiheutuvat todelliset kustannukset ja väestönkasvu että kuntien panostukset elinvoiman edistämiseen. Vieraskielisyyden, asukasmäärän kasvun ja työpaikkaomavaraisuuden perushintaa korotetaan. Vieraskielisyyden sekä työpaikkaomavaraisuuden perushinta tulee vähintään säilyttää sote-uudistuksen yhteydessä määritellyllä, niin sanotulla puhtaan siirron tasolla.
 - Arvioidaan esimerkiksi erillistutkimusten kautta tarkemmin vieraskielisistä aiheutuvat todelliset kustannukset ja huomioidaan arvioinnin johtopäätökset rahoitusjärjestelmän kehittämisessä.
- Parantaa kuntien veropohjaa seuraavilla tavoilla:
 - Kunnallisveron efektiivisyyttä parannetaan esimerkiksi siirtämällä ansiotuloverotuksen vähennysjärjestelmää valtion ansiotuloverotuksen puolelle. Kuntien nimellisten ja efektiivisten veroprosenttien eroa kaventetaan. Muutokset eivät saa johtaa pienituloisten aseman heikkenemiseen.
- Kunnille taataan riittävän suuri osuus yhteisöverokertymästä siten, että yhteisöveron kuntaryhmän jako-osuus palautetaan takaisin sote-uudistusta edeltävälle tasolle eli kolmasosaan. Yhteisöveron tulee säilyä kaupungeille kannustimena houkutella uusia, kansainvälisiä kasvuinvestointeja Suomeen.
- Ei laajenna hyvinvointialueiden tehtäväkenttää eikä velvoitteita. Päivittää sote-rahoitusmallin, jossa huomioidaan eri alueiden sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluiden järjestämisen todellinen rahoitustarve mahdollisimman kattavasti, tuotokustannusten erot eri alueiden välillä sekä alueiden erityispiirteet. Tukee terveysteknologioiden, sairaaloiden ja terveydenhuollon ratkaisujen kehittämistä varmistamalla tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan rahoituksen ja panostamalla alan opetukseen. Irrottaa yliopistollisen sairaalan edellyttämän TKIO-rahoituksen hyvinvointialueiden valtionrahoituksesta ja siirtää omaksi rahoitukseksi valtion budjetissa. Arvioi tarvetta hyvinvointialueiden välisen työnjaon muutoksiin ja tehtävien kokoamista suurempiin yksiköihin sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten hillitsemiseksi.
- Arvioi kuntien tehtävien ja velvoitteiden lisäämistä erittäin huolellisesti suhteessa kuntien talouden kestävyteen.
- Uudistaa työllisyyden suotuisan kehityksen tukemiseksi muun muassa verotusta sekä työ- ja sosiaaliturvalainsäädäntöä siten, että työn tekemisen kannusteet paranevat ja työn vastaanottaminen on yksinkertaisempaa.
- Sitoutuu kompensoimaan täysimääräisesti ja oikeudenmukaisesti sellaiset ylimääräiset kustannukset, joita kaupungeille aiheutuu esimerkiksi kriisiolosuhteissa. Kuntien ja valtion kustannusjaon periaatteet on sovittava yhdessä ja niitä on pitkäjänteisesti noudatettava sekä normaalioloissa että kriisien keskellä.

III Kaupungit rakentavat kestävämpää ja tuottavampaa Suomea

Innovaatiot ovat talouskasvun tärkein lähde. Noin 90 prosenttia maailman innovaatioista syntyy kaupungeissa ihmisten, yritysten ja korkeakoulujen keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Kaupunkien rooli kasvun vauhdittajana on laajasti tunnustettu. Valtio ja kuutoskaupungit ovat toisilleen kasvukumppaneita.

Vihreän siirtymän kestävät investoinnit, uudet työpaikat ja tuottavuutta vauhdittava digitalisaatio edistävät parhaiten kaupunkien ja valtion pitkäjänteisellä yhteistyöllä.

Kestävän kasvun sekä vihreän ja digitaalisen siirtymän vauhdittamiseksi hallitus:

- Vahvistaa osaamisen kasvattamisen ja tieteen tekemisen edellytyksiä nykyistä strategisemmin. Tieteen rahoituksen tasoa nostetaan ja korkeakoulukentän pirstaleisuutta vähennetään. Laatuksiteerit ohjaavat tieteen ja tutkimuksen rahoitusta aiempaa vahvemmin. Rahoitusta suunnataan kaupunkien kehitys- ja kokeilualustatoimintaan, jossa esimerkiksi yritykset voivat testata tuotteitaan ja palveluitaan aidoissa kaupunkiympäristöissä. TKI-toiminnalla tuetaan Suomen kasvua ja kilpailukykyä, eikä sitä käytetä aluepolitiikan välineenä.
- Rakentaa uuden valtiollisen rahoitusmekanismiin, jolla voidaan turvata tarvittava kansallisen vastinrahoituksen osuus merkittävässä ulkopuolisen rahoituksen, kuten EU:n ohjelmissa.
- Jatkaa Business Finlandin veturiohjelmaa ja vahvistaa startupien ja pk-yritysten osallisuutta ohjelmassa.
- Varmistaa, että valtion ja kaupunkien yhteistyönä Suomi ottaa johtavan roolin EU:n digitaalisen kompassin toimeenpanossa. Hyviä investointikohteita tiellä kohti digisuvereniteettia ovat esimerkiksi mikrosirut ja tulevaisuuden tietoliikenne.
- Kohdentaa resursseja työhön, jolla kaupungeissa voidaan saavuttaa pienempi hiilijalanjälki valtakunnallisten hiilineutraaliustavoitteiden mukaisesti, suurempi hiilikädenjälki ja tarvittava sopeutumiskyvykkyys. Digivihreän kaksoissiirtymän toteuttamista tuetaan panostamalla innovaatioihin, mikä kannustaa myös yrityksiä vähentämään päästöjä ja kasvattamaan hiilikädenjälkeä. Varoja suunnataan maalämpöön, tuulivoimaan, vetyyn ja aurinkoenergiasiirtymään sekä teollisuudessa että kotitalouksissa.
- Vauhdittaa suurimpien kaupunkien alueellisten kiertotalousekosysteemien toimintaa. Kansallista ja EU-rahoitusta suunnataan kiertotalouden tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio toimintaan, alustayhtiöiden pääomitukseseen ja kansainvälistymiseen. Tavoitteena on edistää vähähiilistä kiertotaloutta tukevia investointeja erityisesti merkittävimmässä materiaaliavirroissa (kuten rakennusmateriaalit, maamassat ja uusiomaat, ravinteet, tekstiili, muovi, akkumetalli) ja kestävässä liikkumisessa.
- Syventää ja laajentaa datan ja tekoälyn hyödyntämistä osana julkisen sektorin palvelurakennetta niin, että tiedonkulku valtio- ja kuntatoimijoiden sekä palveluiden tuottajien välillä on sujuvaa ja tietoturvallista. Yhteistyötä kaupunkien kanssa tiivistetään myös ennakkoivien palveluiden kehittämisessä, erityisesti segregaaation ehkäisyssä, työllisyydessä ja tehokkaissa yrityspalveluissa.
- Ottaa käyttöön digital first -toteutusmallin julkisissa palveluissa. Tieto täytyy antaa julkiselle toimijalle lähtökohtaisesti vain kerran, minkä jälkeen tieto liikkuu julkisten palveluiden sisällä luvitettuna sujuvasti.

IV Osaajapula ratkaistaan kuudessa suurimmassa kaupungissa

Suomen kansainvälisesti tunnettu menestystarina perustuu korkeaan osaamiseen ja tasa-arvoiseen koulutukseen. Viime vuosina suomalaisten koulutustaso on kääntynyt laskuun. Kehityksen kääntäminen takaisin kasvu-uralle on yhteinen kansallinen tehtävä.

Osaavasta työvoimasta kilpaillaan kansainvälisesti. Ikääntyvänä kansankuntana Suomen täytyy menestyä tässä kilpailussa. Ulkomaisten osaajien houkuttelussa ja työperäisen maahanmuuton lisäämisessä kaupunkien ja valtion yhteiset toimet sujuvasta maahantulosta aina lasten koulutuksen järjestämiseen ovat kriittisiä. Kansainväliset osaajat ja yritykset sijoittuvat ja kiinnittyvät kasvaviin ja viihtyisiin kaupunkeihin.

Osaamiseen panostamiseksi hallitus:

- Nostaa pysyvästi korkeakoulujen ja ammatillisen koulutuksen aloituspaikkojen määrää kasvukeskuksissa. Kasvattaa ja keskittää korkeakoulutuksen resursseja. Lisää aloituspaikkoja työvoimapula-aloille, ja osoittaa korkeakouluille riittävän rahoituksen koulutuksen laadun takaamiseksi. Kehittää lisäksi koulutusjärjestelmää ja tutkintorakenteita vastaamaan paremmin nopeasti muuttuvan työelämän tarpeita. Lisää jatkuvaa oppimista esimerkiksi luomalla erilaisia pätevyyspolkuja ja työn ohessa suoritettavia monimuotokoulutuksia.
- Nopeuttaa kansainvälisten osaajien, yrittäjien ja heidän perheenjäsentensä oleskelulupa- ja rekisteröintiprosesseja ja kehittää ulkomaalaisen tunnistamiseen liittyviä käytänteitä nykyistä laaja-alaisemman etäasioinnin mahdollistamiseksi. Sujuvoittaa ja nopeuttaa ulkomailla hankitun koulutuksen tunnustamista ja ammattihenkilöiden, kuten sote-henkilöstön, rekisteröitymistä ammattiharjoittamisoikeuden saamiseksi. Osoittaa vieraskielisten täydennyskoulutuksiin pysyvän rahoituksen hankerahoituksen sijaan. Otaa räätälöivät täydennyskoulutukset osaksi työvoimapula-alojen osaajahoukuttelua.
- Huolehtii, että kunnille siirtymässä olevien TE-palvelujen rahoitus, ohjausjärjestelmä ja asiakaspalvelun lainsäädäntö turvaavat kuntien todelliset mahdollisuudet onnistua kohtaanto-ongelmien ratkaisemisessa kannustinjärjestelmän edellyttämällä tavalla. Tämä tarkoittaa joustavuuden ja harkinnan lisäämistä asiakkaiden palveluprosesseihin.
- Osoittaa pysyvät resurssit valtionhallinnon ja suurimpien kaupunkien kansainvälisten osaajien houkuttelua ja asettautumista tukevaan työhön, minkä turvin muun muassa vakinaistetaan International House -toiminta. Resurssit suhteutetaan alueen maahanmuuttajaväestön määrälliseen osuuteen. Asettaa entistä vahvemmin tavoitteeksi yhden luukun periaatteen maahantulon alkuvaiheen asioiden selvittäminen kaupunkien mahdollisuuden työlupien myöntämiseen.
- Ohjaa Suomen olemassa olevia kansainvälisiä organisaatioita ja verkostoja, kuten Business Finlandia ja lähetystöverkostoa toimimaan aikaisempaa selkeästi vaikuttavammin kuntien ja yritysten kansainvälisen työvoiman houkuttelussa ja rekrytoinnissa.
- Mahdollistaa englanninkielisen, kansallisen lukiokoulutuksen ja ylioppilastutkinnon suorittamisen sekä kasvattaa englanninkielisten tutkintojen määrää ammatillisessa koulutuksessa. Sisällyttää opintoihin riittävän kotimaisten kielten opetuksen. Kasvattaa lisäksi kansainvälisten koulujen kapasiteettia vastaamaan Suomeen tulevien kansainvälisten osaajien perheiden tarpeita.
- Vahvistaa maahanmuuttajien työllisyysasteen nostamista ja parantaa monipuolisin keinoin erityisesti maahanmuuttajanaisten asemaa ja mahdollisuuksia työllistyä. Edistää maahanmuuttajaperheiden lasten ja nuorten sosiaalista liikkuvuutta koulutuksessa esimerkiksi vahvistamalla toisen polven maahanmuuttajien suomen kielen taitoja ja osoittamalla toimiin valtion rahoituksen. Purkaa asteittain ammatillisen koulutuksen järjestämislupaprosessia.
- Jatkaa koulutusviennin esteiden purkua erityisesti toisella asteella, esimerkiksi luopumalla tutkintojen myyntiin vaadittavista poikkeamislupahakemuksista.

V Saavutettavuuden ja huoltovarmuuden varmistaminen hyödyttää koko Suomea

Suomi on osa Euroopan laajuista TEN-T-liikenneverkkoa. Suomen kansainvälinen saavutettavuus on heikentynyt Venäjän hyökkäyssodan myötä ja sen parantaminen vaatii näkemyksellistä liikennepolitiikkaa ja merkittäviä lisäinvestointeja.

Sekä kansainvälisen että suurten kaupunkien välisen saavutettavuuden parantaminen on tehokasta ja tasapuolista kasvupolitiikkaa. Saavutettavuuden parantamisella vaikutetaan kaikkiin elinkeinoihin ja edesautetaan laajasti kasvua ja tuottavuutta.

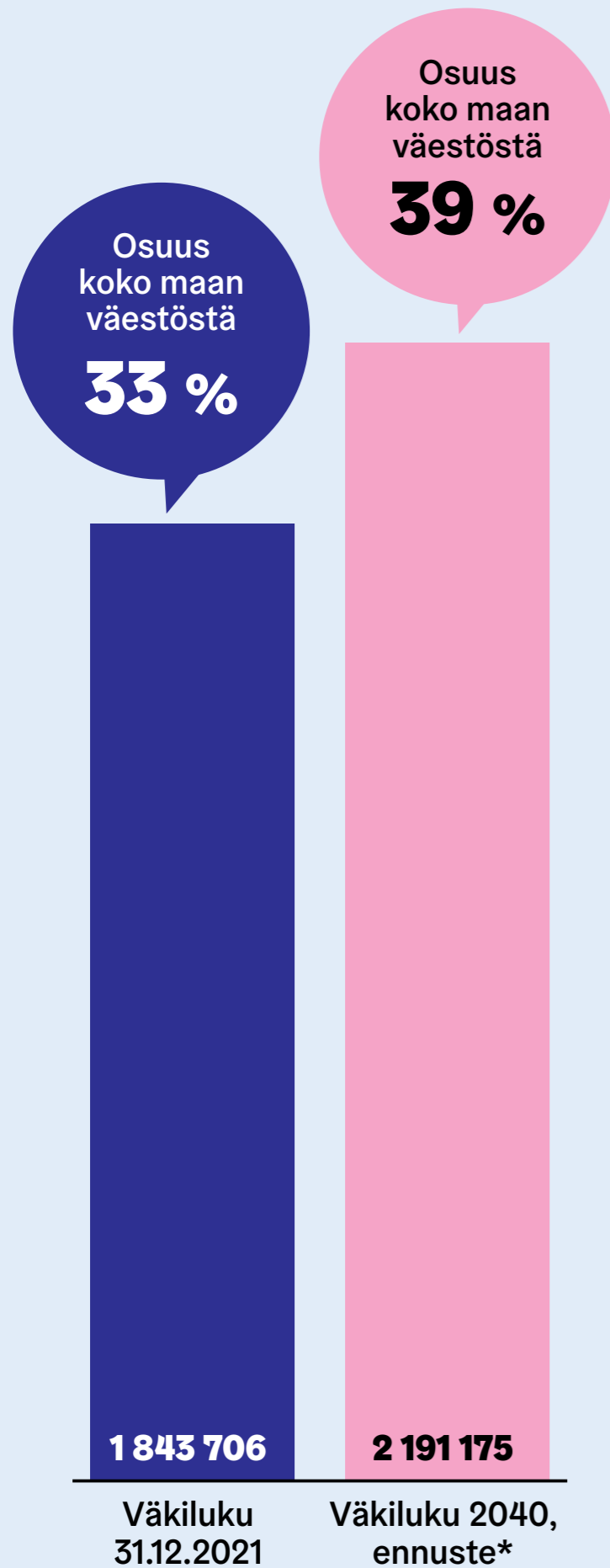
Saavutettavuuden ja kansainvälisten ja kansallisten yhteyksien varmistamiseksi hallitus:

- Investoi kestäväan kasvuun ja tuottavuuteen toteuttamalla TEN-T ydinverkkokäytävien liikenneinvestoinnit suurilla kaupunkiseuduilla. Suurten kaupunkien väliset nopeat raideyhteydet toteutetaan ja varmistetaan niille täysi EU-rahoitus.
- Tekee selkeän linjauksen siitä, että valtio kantaa vastuun väyläverkon kehittämisrahoituksesta myös kasvuseuduilla ja mahdollistaa tätä kautta kaupunkiseutujen kasvun kestäväällä tavalla.
- Ohjaa merkittävästi nykyistä suuremman rahoitusosuuden MAL-kaupunkiseutujen suunnitelmissa ja sopimuksissa tunnistettuihin yhteisrahoitteisiin hankkeisiin, kun valtakunnallista liikennejärjestelmäsuunnitelmaa päivitetään. Nykyisen suunnitelman riittämätön rahoitustaso heikentää suurten kaupunkien kasvumahdollisuuksia ja hidastaa koko Suomen talouskasvua.
- Lisää koko maan ja kaupunkien kasvun edellytyksiä jatkamalla nykyisten MAL-seutujen kanssa maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimuksia. MAL-sopimukseen varmistetaan valtion riittävä rahoitusosuus liikenneinvestoinneille ja tuetaan näin seutujen asuntotuotantotavoitteiden saavuttamista. Hallitus huomioi valtiolle tulevat vero- ja työllisyys-hyödyt. Valtio osallistuu suurten kaupunkien pikaraitiotieinvestointien rahoitukseen. Hankkeet vauhdittavat yksityisen sektorin investointien kautta kansallista kasvua ja kansallisten ja kansainvälisten ilmastotavoitteiden saavuttamista.
- Vakiinnuttaa suurten kaupunkien joukkoliikennetuen pohjoismaisten verrokkikaupunkien tasolle (150 miljoonaa euroa vuodessa). Suurimpien kaupunkien joukkoliikenteen toimimiseen koronan aiheuttamista taloudellisista vaikeuksista varataan vuosille 2023–2025 myös siltarahoitus, jonka lähtötaso on 150 miljoonaa euroa vuodessa.
- Tekee selkeän linjauksen Suomen ulkoisen saavutettavuuden ja kansainvälisen viennin edistämiseksi. Varaa riittävän kehittämisrahoituksen kansainvälisten maayhteyksien, satamien ja lentoasemien kilpailukyvyyn varmistamiseksi. Näin varaudutaan myös turvallisuusympäristön muutoksesta aiheutuviin mahdollisiin häiriöihin.
- Ohjaa omistajapolitiikallaan Finavia Oyj:n toimintaa siten, että se edistää kansainvälisen kasvun ja huoltovarmuuden kannalta tärkeiden, suurimpien kaupunkien läheisten lentoasemien (Helsinki-Vantaa, Oulu, Turku, Tampere-Pirkkala) toimintaedellytyksiä ja liikennettä.

Kuvat: kanssi Marko Kallio, sivu 4 N2 Albiino, Matti Pyykkö, s.9 Maija Astikainen
Lähteet sivut 10–11 Tilastokeskus, kaupungit sekä ARA

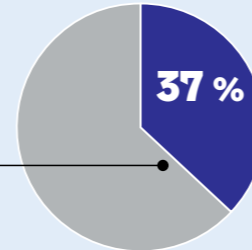
Kuutoskaupungit*

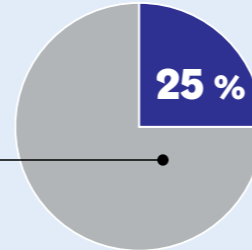
*Tilastokeskus ja kaupungit

Väestön osuus (2021)

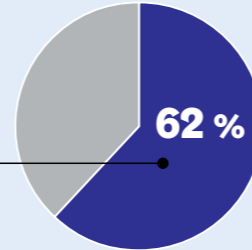
Koko maan nuorista (0–29-vuotiaat), %

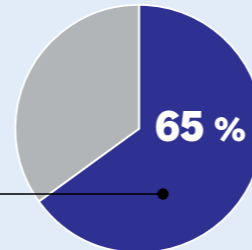
Koko maan vähintään 65 vuotta täyttäneistä, %

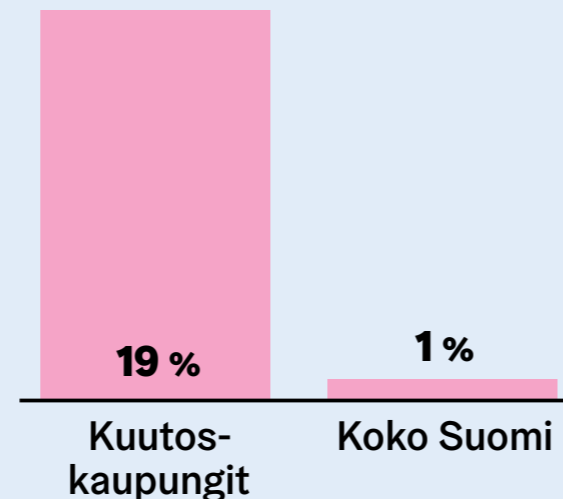
Koko maan vieraskielisistä, %

Suomen ulkomaalais-taustaisen väestön kasvusta vuosina 2012–2021, %

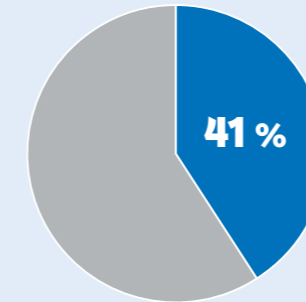

Väestönkasvun ennuste 2021–40

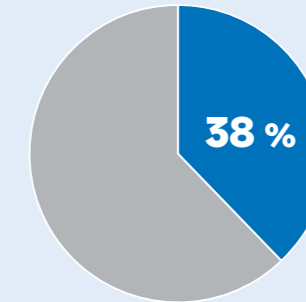

Työmarkkinat (2020)

Osuus koko maan työpaikoista, %

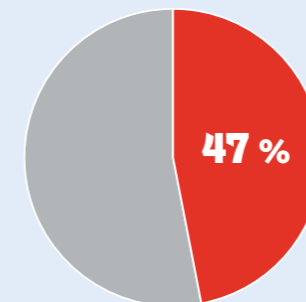

Osuus koko maan työttömistä, %

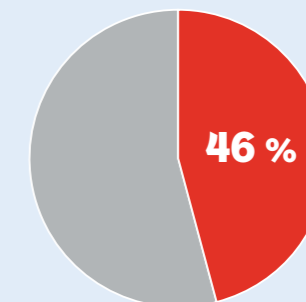

Koulutus (2020)

Osuus koko maan korkea-asteen tutkinnoista, %

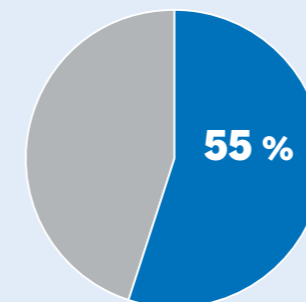

Osuus koko maan nuorista (20–29-v.), joilla ei perusasteen jälkeistä tutkintoa, %

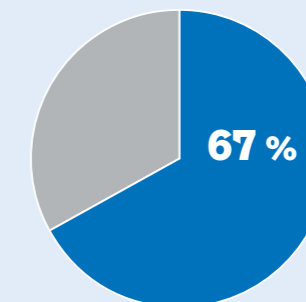

Asuminen (2020)

Osuus koko maassa valmistuneista asunnoista, %

Osuus koko maan asunnottomista, %

*Espoo, Helsinki, Oulu, Tampere, Turku, Vantaa.

